O‘SMIR YOSHDA BO‘LGAN BOLALARDA ALLERGIK RINIT TEKSHIRISH USULLARI

Ro’ziqulov A.Q. – assistent
Jamolov A.Sh. – assistent
Temirov E. – assistent
Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali (Termiz, O‘zbekiston)

Kirish. Allergik rinit – yuqori nafas yo‘llarining shilliq qavati allergenlarga nisbatan sezuvchanligi oshgan holatda yallig‘lanishi bilan kechuvchi surunkali kasallikdir. So‘nggi yillarda bu kasallik o‘smir yoshdagi bolalar orasida keng tarqalgan bo‘lib, 15–18 yosh oralig‘ida uchrash chastotasi yil sayin ortib bormoqda. Allergik rinit ko‘pincha burun bitishi, oqindi, qichishish, aksirish, ko‘z yoshlanishi bilan namoyon bo‘ladi va o‘quv faoliyatiga, uyqu sifatiga hamda umumiy hayot tarziga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Kasallikni erta aniqlash va to‘g‘ri tashxislash o‘smirlarning hayot sifatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda allergik rinitni tashxislashda zamonaviy laborator, immunologik hamda instrumental tekshirish usullari keng qo‘llanilmoqda.

Maqsad. 15–18 yoshdagi bolalarda allergik rinit kasalligini aniqlashda zamonaviy diagnostik usullarni o‘rganish, ularning samaradorligini tahlil qilish va amaliyotda qo‘llash imkoniyatlarini baholash.

Tekshirish usullari

Allergik rinitni aniqlashda kompleks yondashuv qo‘llaniladi. Tashxis qo‘yishda anamnez yig‘ish, klinik ko‘rik, laborator, immunologik va instrumental usullar majmuasi muhim rol o‘ynaydi.

1. **Klinik ko‘rik:**

Burun bo‘shlig‘ini ko‘zdan kechirish, shilliq qavat holatini baholash, burun bitishi, qichishish, oqindi, aksirish kabi simptomlarni aniqlash. Shuningdek, bemorda boshqa allergik kasalliklar (bronxial astma, dermatit) mavjudligini aniqlash zarur.

2. **Laborator tekshiruvlar:**

Umumiy qon tahlili orqali eozinofillar miqdori aniqlanadi. Immunologik tahlillarda zardobdagi umumiy va spetsifik IgE darajasi baholanadi. Burun sekretsiyasining mikroskopik tahlili ham diagnostik ahamiyatga ega bo‘lib, unda eozinofillar mavjudligi allergik jarayonni tasdiqlaydi.

3. **Allergologik testlar:**

Teri allergik testlari (prik-test, skarifikatsion test) allergen turini aniqlashda “oltin standart” hisoblanadi. So‘nggi yillarda molekulyar allergodiagnostika (ImmunoCAP, ALEX-test) keng qo‘llanilmoqda. Bu usul yordamida bemorda aniq allergen komponenti aniqlanib, individual davolash rejasi tuziladi.

4. **Instrumental tekshiruvlar:**

Rinoskopiya, endoskopiya va rinomanometriya burun o‘tkazuvchanligini, shilliq qavat holatini aniqlashda muhim. Kompyuter tomografiyasi (KT) yordamida qo‘shimcha burun bo‘shliqlari (sinuslar) holati baholanadi va sinusit, polipoz kabi asoratlar istisno qilinadi.

Ushbu usullarning kompleks qo‘llanilishi tashxisning aniqligini oshiradi, allergen manbasini topish va individual terapiya rejasini ishlab chiqishda yordam beradi.

Xulosa.

Allergik rinit o‘smir yoshdagi bolalarda keng uchraydigan kasalliklardan biri bo‘lib, zamonaviy diagnostika usullarini qo‘llash orqali uni erta bosqichda aniqlash mumkin. IgE aniqlovchi immunologik testlar, molekulyar allergodiagnostika, rinoskopiya va teri testlari yordamida aniq allergen turlari belgilanadi. Bu esa bemor uchun individual davolash strategiyasini ishlab chiqish imkonini beradi. Natijada kasallikning surunkali shaklga o‘tishining oldi olinadi, o‘smirlarning hayot sifati va o‘quv faoliyati yaxshilanadi.

ADABIYOTLAR

1. World Health Organization. Allergic rhinitis and its impact on asthma (ARIA) Guidelines. Geneva, 2020.

2. Pawankar R., Canonica G. W., Holgate S. T., Lockey R. F. Allergic diseases and asthma: A major global health concern. J. Allergy Clin. Immunol., 2021.

3. Ghosh D., et al. Modern diagnostic approaches for allergic rhinitis in adolescents. Allergy Reports, 2022.

4. O‘zbekiston sog‘liqni saqlash vazirligi. Allergik kasalliklar diagnostikasi va davolash bo‘yicha klinik protokol. Toshkent, 2023.

5. Kurbanova Sh., Karimov B. Bolalarda allergik rinit: klinik kechish va zamonaviy diagnostika. Toshkent Tibbiyot Akademiyasi ilmiy jurnali, 2024.